

VEKALET SORUNU ÇERÇEVESİNDE BÜTÇE KATILIMI VE YOLSUZLUK İLİŞKİSİ

Mehmet KOÇDEMİR¹

Öz

Günümüzde, vatandaşların demokratik süreçlere katılımı, demokrasilerin bir gereği haline gelmiştir. Bu çalışma, bütçe katılımı ile yolsuzluk arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, International Budget Partnership tarafından yayımlanan, Açık Bütçe Endeksi katılım puanları ile Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nce yayımlanan Yolsuzluk Algı Endeksi puanları arasında regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Sonuçlar, bu iki değişken arasında orta düzeyde ($R = 0.335$), pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Analiz sonucunda elde edilen modele göre, bütçe katılımındaki artış, yolsuzlukların azalmasına katkı sağlamaktadır. Yolsuzluk birçok sosyo-ekonomik faktörle ilişkili olmasına rağmen, bütçe katılımı, dünyada tüm ülkeler için büyük ekonomik kayıplara sebep olan yolsuzlukların azaltılmasına katkı sağlayabilmektedir. Araştırmanın bulguları ayrıca vekâlet sorunları çerçevesinde tartışılmıştır. Bulgular, vekâlet ilişkilerinde, asimetric bilgiden kaynaklanan sorunları azaltacak potansiyele sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Bütçe katılımı, Yolsuzluk, Vekâlet sorunu

JEL Kodları: D73, H61

THE RELATIONSHIP OF BUDGET PARTICIPATION AND CORRUPTION WITHIN THE FRAMEWORK OF AGENCY PROBLEM

Abstract

Today, participation of citizens in democratic processes has become a requirement of democracies. This paper aims to explore the relationship between budget participation and corruption. To this end, regression analysis method has been used between the Open Budget Index participation scores published by the International Budget Partnership and the Corruption Perception Index scores published by Transparency International. The results have indicated that there is a moderate ($R = 0.335$), positive and significant relationship between these two variables. According to the model found, it is determined that the increase in budget participation contributes to reduction of corruption. Although corruption is associated with many socio-economic factors, budget participation is effective in reducing corruption which is huge economic loss for all countries in the world. The findings of the research also have been discussed within the framework of agency problems. The findings have the potential to reduce the problems arising from asymmetric information in agency relationships.

Keywords: Budget participation, Corruption, Agency problem

JEL Codes: D73, H61

¹ Dr., Hazine ve Maliye Bakanlığı, mehmetkocdemir@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5046-4730>

GİRİŞ

Demokratik devletlerin yönetimi, bir asıl-vekil etkileşimi çerçevesinde gerçekleşir (Lane, 2005, s. 30). İlk aşamada, vatandaşlar, yetkinin asıl sahibi olarak, vekil konumunda olan temsilcilerine yetkilerini devreder, ikinci aşamada, temsilciler, yetkilerini kamu adına mal ve hizmet üretecek olanlara aktarır. Bu şekilde meydana gelen asıl-vekil ilişkileri, her zaman genel kamu menfaatini sağlamayı garanti etmeyebilir. Çünkü yetkiyi devralan vekiller, genel kamu menfaati yerine kendi veya üçüncü şahıs menfaatleri yönünde hareket etmeyi tercih edebilirler. Bu durum ise kamu yönetimi alanında yolsuzlukların kaynağını oluşturur.

Dünya Bankası yolsuzlukları, kamu gücünün özel çıkarlar için kullanılması olarak tanımlamaktadır (Tanzi, 1998a, s. 8). Benzer biçimde, IMF de yolsuzlukları, kamu görevinin özel kazançlar için kötüye kullanılması olarak değerlendirir (IMF, 2019, s. 39). Yani kamu adına karar alma ve yönetme gücünü elinde bulunduranlar, genel kamu yararından ziyade özel çıkar peşinde hareket ettiklerinde, yolsuzluklar ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda, asıl-vekil ilişkileri, yolsuzluğun açıklanması ve engellenmesine yardımcı olabilecek teorik bir çerçeve sunmaktadır (Andvig vd., 2000, s. 103).

Bütçe süreçleri, asıl-vekil ilişkilerini içerir ve kendisine yetki devredilen vekiller, asimetrik bilgiyi yönetebildiklerinden, bütçe süreçlerinde, yetkinin ana sahibi olan asılların tercihleri dışında hareket edebilirler (Smith ve Bertozzi, 1996, s. 3). Bu itibarla, bütçe süreçlerinde, olası yolsuzluk risklerinin sınırlanması, yolsuzluk sorunlarının tanımlanması ve çözümlenmesi açısından, bazı araçlar ve yöntemler önerilmektedir (Isaksen, 2005, s. 3, 15).

Yeterli sivil toplum katılımı, ortak sosyal taleplerin toplanması ve politika önerileri üzerinde genel bir anlaşma sağlanmasını kolaylaştırır (Russel-Einhorn, 2007, s. 185). Araştırmalar, yurttaş katılımının daha yüksek kurumsal performansla ilgili olduğunu (Guo, Neshkova, 2012, s. 340) ve kaynakların verimli kullanımını sağlayarak, hükümetlerin verimliliğine pozitif katkı sağladığını göstermektedir (Wampler, vd., 2018, s. 57). Bu bağlamda, vatandaş katılımı da bütçeleme süreçleri üzerinde önemli katkı sağlayan bir uygulama olarak değerlendirilmektedir (Guo, Neshkova, 2012, s. 331). Vatandaş katılımı, aynı zamanda iyi yönetime de katkı sağlar (Bhargava, 2015, s. 2) ve bu nedenle açık yönetimlerin temel bir unsuru durumuna gelmiştir (OECD, 2017a, s. 4).

Günümüzde yolsuzluk konusu, sosyologlar, siyaset bilimciler, kamu yöneticileri, ekonomistler gibi farklı alanlarda çalışan birçok bilim insanı tarafından incelenmiştir (Abed ve Gupta 2002, s. 489, 490). Ayrıca yolsuzluk, hem akademisyenler hem de uluslararası kuruluşlar arasında popülerliğini korumaktadır (Shleifer ve Vishny, 1993; Mauro, 1995; Tanzi, 1998a; Hessami, 2014; Dünya Bankası, 2000; TI, 2017;

UNDP ve UNODC, 2018; IMF, 2019). Benzer şekilde, birçok bilim insanı ve uluslararası kuruluş ise katılım ve bütçe katılımı konularında çalışmalar yürütmüşlerdir (Dias, 2014, 2018; OECD, 2017b).

Toplumsal yapı için bir kanser gibi önemli sorunlara neden olan yolsuzluklar (Dye ve Staphenurst, 1998, s.2), dünya genelinde çok büyük ekonomik kayıplara sebep olmaktadır. Sadece gelişmekte olan ülkelerde, yılda 1,26 trilyon ABD doları gibi bir boyuta ulaşan yolsuzlukların (UNDP ve UNODC, 2018, s. 2), kontrol edilmesi ve azaltılması, halka ait kıt kaynakların kullanıldığı kamu yönetimi açısından önemlidir. Sorunların sınırlanmasında katılım araçları katkı sağlayabilir ve bir kaynak yönetim aracı olan bütçelerin katılımı ile hazırlanması, bu yollardan biridir. Bu bakımdan, birçok uluslararası kuruluş, sivil toplum ve vatandaş katılımının, yolsuzluğun azaltılmasına ve açık demokrasi kültürünün geliştirilmesine yardımcı olabileceğini paylaşmakta (Kaufmann, 1997; OECD, 2017a, b) ve bütçe süreçlerinde yolsuzlukla mücadele stratejisinin bileşenlerinden biri olarak katılımı önermektedir (UNDP ve UNODC, 2018, s. 13).

Bu çalışmada, bütçe katılımı ve yolsuzluklar arasındaki ilişki, istatistiksel yöntemler kullanılarak belirlenmektedir. Oluşturulan ilişki modeli ve elde edilen sonuçlar vekalet sorunları ile bütünleştirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışma, bütçe katılımı ve yolsuzluklar arasında bir ilişki olup olmadığı sorusunu, istatistiksel modellerle araştırmakta ve sonuçları başka bir teori ile bütünleştirerek, vekalet teorisi çerçevesinde, asimetrik bilgidен kaynaklanan sorunlara cevaplar oluşturarak literatüre katkı sağlamaktadır. Yolsuzluk birçok farklı siyasi, ekonomik, kültürel ve ahlaki faktörden etkilense de (Andvig vd., 2000, s. 9), bütçe katılımı ile olan ilişkisi, yolsuzluğun azaltılmasına katkıda bulunabilir ve vekalet sorunlarını sınırlayabilir.

Bu çerçevede, çalışmanın takip eden kısımlarında, öncelikle bütçe katılımı ve yolsuzluklar arasındaki literatür bilgisine yer verilmekte, takip eden kısımda, yolsuzlukların kaynağı olabilecek vekalet sorunlarını değerlendirmekte, daha sonra, araştırmada kullanılan metodoloji, model, veriler ve bulgular paylaşmakta ve tartışılmakta, son olarak, çalışmanın sonuçları paylaşılmaktadır.

LİTERATÜR BİLGİSİ: BÜTÇE KATILIMI VE YOLSUZLUK

Toplumda devlet, piyasa ve sivil toplum gibi aktörler arasında dengeli biçimde kararların alınması, yönetişimin kalitesini de artırır (Khan, 2005, s. 4, 5). Yönetenler ve vatandaşlar arasındaki etkileşim, politika oluşturmayı, kamu hizmetlerinin sunulmasını ve tüketilmesini kapsar (OECD, 2001, s. 15-16) ve kamu otoriteleri halkın katılımını sağladıkça daha iyi demokrasi, kamu politikası ve güvene sahip olmak mümkün olabilir (OECD, 2001, s. 18). Dolayısıyla günümüzde, çağdaş demokrasi, halkın katılımını içerecek şekilde tanımlanmaktadır (Creighton, 2005, s. 1).

Birçok bilim insanı, vatandaşların kamusal karar ve uygulamalara dahil olmak suretiyle, kamu yönetimi alanındaki süreçlere katılmasının faydalarından bahsetmektedir (Guo, Neshkova, 2012, s. 332) ve vatandaşlar, sivil toplum ve hükümet arasındaki işbirliğinin, yetkiyi kullananların cevap verme düzeyini artırdığı, yolsuzluğun azaltılmasına katkıda bulunduğu ve daha iyi bütçe kullanımı ve hizmet sunumuna yol açtığı paylaşılmaktadır (Bhargava, 2015, s. 2). Bu nedenle, aktörlerin birlikte çalışması için katılımcı kurumların geliştirilmesi önerilmektedir. Katılımcı kurumlar, vatandaşlara sorunlara çözüm bulma, karar alma, süreçlere dahil olarak tercihlerini diğer aktörlerle paylaşma fırsatları sunmaktadır (Wampler, 2007a, s. 1).

Günümüzde, bilgilendirme, istişare ve aktif katılım gibi araçları ve uygulamaları içeren temsili demokrasilerde, vatandaşların açıklık ve şeffaflık talepleri de artmıştır (OECD, 2001, s. 15-16). Ancak, açıklığa ve şeffaflığa katkıda bulunan ve bunların ötesine geçen demokratik bir yol olarak, vatandaşların süreçlere doğrudan katılması, yetkinin asıl sahibi olanların, kararların da asıl sahibi olmasını sağlayacaktır. Kararların ve uygulamaların sınırlı bir alandan ziyade halkın gözü önünde olması, aynı zamanda halkı bir kontrol aracına dönüştürecek (Schmitt, 2006, s. 59), dolayısıyla katılım aynı zamanda bir hesap verebilirlik aracı haline gelmektedir.

Yurttaş katılımının aynı zamanda vatandaşları eğiteceği, onlara aidiyet duygusu kazandıracığı, yurttaşların özgürlüklerini ve koşullara uyumlarını artıracığı ve vekillerin alacağı kararları meşrulaştıracağı yönünde olumlu görüşler olmakla birlikte, katılıma karşı olan, onu maliyetli ve yavaş bulan, katılımın hantal uygulamalara yol açabileceğini ileri süren görüşler de vardır (Roberts, 2004, s. 323-326). Ancak yetkinin asıl sahibi vatandaş olduğu değerlendirildiğinde, halk katılımı ekonomik tartışmaların ötesinde, demokratik bir gerekliliktir.

Bütçe katılımı kamu yönetimi alanında, yerel ya da ulusal düzeylerde gerçekleştirilebilir. Katılım, eski bir tartışma olsa da yerelde katılımcı bütçeleme uygulamaları nispeten yenidir. 1980'lerin sonlarında başlayan ilk yerel katılımcı bütçeleme çabalarının, demokrasilerin derinleşmesine katkı sağlayan bir etkisi olduğu değerlendirilmektedir (Wampler, 2007b). Bu çerçevede, katılımcı bütçe uygulamaları için modeller geliştirilmiş (Shah, 2007; Wampler, 2007a) ve benzer uygulama örnekleri tüm dünyada uygulanmaya başlamıştır (Goldfrank, 2007; Fölscher, 2007a, 2007b, 2007c; Shall, 2007; Dias, 2014; Dias, 2018). Türkiye'de de katılımcı bütçe denemeleri gerçekleştirilmiş, ancak istikrar ve yaygınlık kazanılamamıştır (Allegratti ve Koçdemir, 2021).

Katılımcı bütçeleme uygulamalarının yönetim performansı üzerinde etkisi olduğunu (Othman, 2012) ve kamu programlarını olumlu yönde etkilediğini gösteren çalışmalar yapılmıştır (Neshkova, Guo, 2012, s.

267). Literatürde ayrıca, yolsuzluk ve bütçe uygulaması ile ödenek tahsisleri arasında bir ilişki olduğu (Tanzi, 1998b; Hessami, 2014) ve bütçe uzmanlığı ile yolsuzluk arasında ilişki bulunduğu gösterilmiş (Souza, 2001), izleme faaliyetlerinin (Olken, 2007), katılımcı bütçenin uyarlanması (Timmons, Garfias, 2015) ve ödenek tahsislerinin kontrolünün (Zamboni, 2007), yolsuzlukların azaltılmasına katkı sağladığını açıklayan araştırmalar gerçekleştirilmiştir.

Kamusal kaynakların yönetiminin temel aracı olduğundan, birçok uluslararası kuruluş bütçe katılımı için standartlar, kılavuzlar ve kurallar geliştirmiştir. Tablo 1'de, uluslararası kuruluşlar tarafından, bu kapsamda belirlenen ilkeler, standartlar, sorular vb. yer almaktadır.

Tablo 1: Uluslararası örgütlerin bütçe katılımına ilişkin standartları ve ilkeleri

Tema	IMF Kodu	OECD Bütçe Prensipleri	GIFT	IBP Açık Bütçe Anketi	PEFA	G20 Açık Veri
Açık, yenilikçi ve sorumlu yaklaşımların getirilmesi yoluyla, bütçe döngüsü boyunca ve farklı kurumlarla katılımcı yaklaşımlar için fırsatlar geliştirilmelidir.	2.3.3.	5	10	66, 125, 12-128,130, 134-137,139, 140, 142	PI-17, 18, 30, 31	
Gerçekçi ve bilinçli halk katılımı (Halkın bütçe tasarımı, sonuçları ve etkilerine genel bir bakış açısı oluşturmasını sağlamak ve bütçe sürecinde diğer paydaşlarla verimli ve anlamlı bir ilişki kurmanın temelini oluşturmak için)	2.3.3.	5	6	36, 52, 94		5
Katılım sürecinin tasarlanması, bütçe politikası oluşturmaya sağladığı yarar ve ilişkiyi göstermeyi amaçlamalıdır. Eğer yasal çerçeve, halkın katılımına düzenli ve şeffaf bir yaklaşım sağlar ve bunu desteklerse, yararlı olur.			1, 2, 4, 6, 7, 8	126,129, 131-133, 138, 141		

Kaynak: (OECD, 2017b, s. 83-8)'den uyarlanmıştır.

Uluslararası kuruluşların standart ve ilkeleri, halkın daha etkin bir bütçe katılımı gerçekleştirebilmesi bakımından, öncelikle yasal ve kurumsal bir altyapı önermekte, bütçelerin olabildiğince şeffaf ve açık olarak hazırlanmasını ve bilinçli katılımın sağlanmasını tavsiye etmektedir.

Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Küresel Programının tanıma göre yolsuzluk, şahsi menfaatler için gücün kötüye kullanılmasını ifade eder (Dye, 2007, s. 308) ve çoğunlukla yetki kullanıcılarının, başkaları adına hareket edebilme iradesinin olduğu durumlarda ortaya çıkmaktadır. Yani kendilerine karar ve uygulama yetkisi devredilenlerin, genel yarar yerine, kişisel yararı gözeterek karar aldığı ya da hareket ettiği durumlarda yolsuzluklar oluşmaktadır. Siyaset bilimi literatüründe, yolsuzluk denildiğinde, daha çok demokratikleşme ile ilgili konulara odaklanılmaktadır. Bu bağlamda, bazı akademisyenler yasal ve kurumsal kapasiteye işaret etmiş ve halkın süreçlere katılımı için demokratik kurumların güçlendirilmesini önermiştir (Andvig vd., 2000, s. 52, 53).

Yolsuzluk ile ekonomik gerçekler arasında doğrudan veya dolaylı bir ilişki olduğunu açıklayan birçok araştırma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, yolsuzlukların ilave ekonomik maliyetlere sebep olacağı paylaşılmış (Nye, 1967), doğrudan yabancı yatırım (Wei, 2000), özel yatırım (Mauro, 1995; Pellegrini ve Gerlagh, 2004), kamu yatırımları ve harcamaları (Hessami, 2014; Mauro, 1997, 1998; Tanzi ve Davvodi, 1997; Pellegrini ve Gerlagh, 2004), vergiler (Tanzi ve Davvodi, 1997; Johnson vd., 1997; Wei, 2000), açık ticaret ve siyasi istikrarsızlık (Pellegrini ve Gerlagh, 2004) gibi yollarla yolsuzlukların, ekonomi ve büyüme üzerinde etkisi olacağı gösterilmiştir. Dolayısıyla yolsuzluklar bir yandan ekonomik düzensizliklere sebep olurken, diğer yandan bir ekonomide yapısal ve kurumsal sorunlar bulunması halinde, yolsuzluk fırsatlarının artacağı da değerlendirilmektedir (Getz ve Volkema, 2001, s.13; Abed ve Gupta 2002, s. 490). Yani yolsuzluklar ile ekonomi arasındaki ilişki, karşılıklı birbirini etkiler niteliktedir.

Rüşvetin sıklığı ile yolsuzluğun bir boyutu olan gelir arasında bir ilişki olup olmadığını belirlemek için yapılan araştırmalar, bu iki değişken arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir (WB, 2011, s. 29). Benzer biçimde, gelir düzeyi ile yolsuzluk arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün (Transparency International: TI) 'Yolsuzluk Algı Endeksi (CPI)' puanları ile kişi başına düşen gelir arasında bir ilişki olup olmadığını tespit etmek üzere yapılan korelasyon analizi sonuçları, ülkelerin gelir düzeyleri ile yolsuzluklar arasında çok güçlü bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Vazquez vd., 2007, s. 6).

Yolsuzluklar ile vekil konumunda olanlara güven arasında da ilişki olduğundan (Pelizzo ve Stanpenhurst, 2014, s. 61, 62), vekil konumunda olanları kontrol etmeye yönelik olarak birçok çalışma yapılmıştır. Kurumsal kalite ile ilgili olan yönetim rejimleri, yönetici liderleri etkileme fırsatı sağladığından, yolsuzluk üzerinde önemli bir etkisi olduğu değerlendirilmektedir (Aidt vd., 2008). Bazı bilim insanları, yolsuzlukların engellenmesi için etkili ücret sistemleri önermekte (Acemoğlu ve Verdier, 1998), bazıları ise bürokratların rant peşinde koşmaları nedeniyle kontrol edilmesi gerektiğini paylaşmaktadır (Ades ve Di Tella, 1999). Ayrıca, birçok bilim insanı yolsuzluğu kontrol etmek için

teknolojik yeniliklerin önemi üzerinde durmuş ve e-devlet uygulamaları önermiştir (Ndou, 2004; Shim ve Eom, 2008; Andersen, 2009; Kim vd., 2009; Mistry ve Jalal, 2012). E-devlet uygulamaları aynı zamanda, vatandaşların karar alma süreçlerine doğrudan katılımını da kolaylaştırmakta (Fang, 2002; Ndou, 2004; Welch vd., 2005), dolayısıyla vekalet ihtiyacını da sınırlamaktadır.

Devlet harcamaları ile yolsuzluk arasında ilişki olduğundan (Mauro, 1996, 1998; Gupta vd., 2001; Delavallade 2006), yolsuzluğun devlet harcamalarının ya da devletin boyutunun sınırlanması yoluyla azaltılabileceği paylaşılmıştır (Goel, Nelson, 1998; Arvate vd., 2010). Ancak tarihsel olarak, tüm dünyada devlet harcamalarının azalması değil, sürekli bir artış trendinde olduğu da bilinmektedir (Tanzi ve Schuknecht, 2000, s. 6, 7). Bu bağlamda, devlet harcamalarının kullanılacağı alanların belirlenmesinde yani bütçelerin oluşturulmasında katılımcı yöntemlerin uygulanması, vatandaşların karar alma, onaylama, uygulama ve gözetim gibi bütçe döngüsüne ait süreçlere katılımının sağlanması, asıl konumunda olanların doğrudan yetki kullanabileceği alanların artırılmasıyla, vekalet sorunlarından kaynaklanabilecek yolsuzlukların sınırlanması mümkün olabilecektir. Bu çerçevede, Freedom House demokrasi verileri ile TI-CPI yolsuzluk verileri arasında yapılan analizler, yolsuzluk ve demokrasi arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermiştir (Andvig vd., 2000, s. 58). Bu çerçevede, demokrasi bağlamındaki gözetim (izleme) işlevlerinin önemine dikkat çekilmiş ve gözetimin yolsuzluğun kontrolüne katkı sağladığı, iyi yönetimi geliştirdiği ve kaynakların daha adil dağılımını desteklediği ortaya konulmuştur (Pelizzo ve Stanpenhurst, 2014, s. 67).

VEKALET SORUNU

Doğrudan katılımın mümkün olmadığı durumlarda, kamusal mal ve hizmetlerin üretimine ilişkin karar ve uygulamaların yetki devri yoluyla yapılması kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu nedenle, siyasal sistemler, vatandaşlar, yasa koyucular ve idari organlar gibi birçok aktörün yer aldığı karmaşık bir asıl-vekil ilişkileri ağı haline gelmektedir (Shapiro, 2005, s. 271).

Vekâlet ilişkisinden kaynaklanan sorunlar, birçok bilim insanının araştırmalarının konusunu oluşturmuştur. Bu bağlamda, önemli tartışmalardan biri de yetki devreden ile yetkiyi devralan arasındaki asıl-vekil ilişkileri üzerinedir (Eisenhardt, 1989, s. 58, 59). Asıl konumunda olanlar, kötü seçim, ahlaki tehlike ve vekil fırsatçılığı gibi sorunlarla karşılaşabilirler (Shapiro, 2005, s. 271). İlişkide ortaya çıkan problemler karar verme, kontrol ve risk süreçleri ile ilgili (Fama ve Jensen, 1983, s. 304, 305) olsa da sorunların kaynağı, asıl ve vekil konumunda olanlar arasında, amaçların farklılaşmasından doğan eylemlere dayanır. Vekiller, bu ilişki içinde, asimetrik bilgiyi yönetebildikleri için asıl konumunda olanların istediği gibi davranamayabilir ve kendileri ya da üçüncü şahısların menfaatlerine hareket edebilir.

Fama ve Jensen (1983, s. 302) vekalet sorunlarının, karar verme ve risk üstlenme işlevlerinin ayrılmasından kaynaklandığını paylaşır. Eisenhardt (1989, s. 58) ise vekalet sorunlarının iki ana nedeni olduğunu değerlendirir. İlk olarak, asıllar ile vekillerin farklı arzu veya hedefleri olabilir ve izleme ile kontrolün bir maliyeti olduğu için asıllar, vekillerin eylemlerini takip ederek doğrulayamayabilirler. İkincisi, asıl ile vekiller, riskler konusunda farklı yaklaşımlara sahip olabilir. Asıl ve vekil farklı risk tercihlerine sahip olduklarından, ortak hareket tarzını benimsemeyebilirler. Her iki durumda da asıl konumunda olanlar ile vekil konumunda olanların davranış tercihleri değişmektedir. Aktörler arasında, amaçların ve eylemlerin farklılaştığı bu gibi durumlarda, bilgi asimetrisi nedeniyle, vekillerin, yetkiyi devredenlerin tercihlerine göre hareket edip etmediğinden de emin olunamayabilir (Andvig vd., 2000, s. 105; Shapiro, 2005, s. 271; Jenkins, 2007, s. 137). Zira vekiller, daha fazla teknik bilgiye sahip olduklarından, asimetric bilgiyi yöneterek davranışlarını gizleyebilir.

Asimetric bilgi, genellikle asılların, gerçekleştirilecek görevler hakkında vekillerden daha az bilgiye sahip olduğu durumlarda ortaya çıkar (Andersen vd., 2008, s. 729). Bu durum, vekillerin kendi çıkarları veya üçüncü tarafların çıkarları doğrultusunda hareket etmesi için fırsat oluşturur. Vekiller, asıl konumunda olanların çıkarları değil de kendi veya üçüncü şahısların çıkarları doğrultusunda davranırlarsa, bu durum, yolsuzlukların kaynağı olabilir (Tanzi, 1998a, s. 8; IMF, 2019, s. 39; Persson vd., 2013, s. 452).

Bazı durumlarda, birden fazla asıl ve vekil söz konusu olabilir. Özellikle kamu yönetimi alanında, bu durumla daha fazla karşılaşılabilir. Çok fazla aktörün olduğu durumlarda, asimetric bilgi artabilmekte ve asıl konumunda olanların vekilleri izlemesi daha da zor hale gelebilmektedir (Shapiro, 2005, s. 267). Dolayısıyla kamu yönetimi alanında olduğu gibi vatandaşların asıl sıfatıyla yetki devrederek, mal ve hizmet üretiminin gerçekleştiği yönetim alanlarında, asimetric bilginin artması ve izlemenin zorlaşması sonucu, yolsuzluk riski daha da artabilmektedir.

Asıl-vekil arasındaki kararlarda ve uygulamalarda sapmaları önlemek için etkili kontrol önlemleri önerilmektedir. Ancak bu durumda da izleme gibi vekalet maliyetleri ortaya çıkacaktır (Fama ve Jensen, 1983, s. 304). Dahası, izleme de bir vekalet ilişkisi olduğundan, izleme yapanların da izlenmesi gibi güven sorunları da söz konusu olabilir (Shapiro, 2005, s. 280). Sorunların kaynağını oluşturan fırsatların ortadan kaldırılması amacıyla uygulanan ilave kontroller, raporlama faaliyetleri, görev değişiklikleri, sorumlulukların ayrıştırılması, denetim uygulamaları gibi çabalar, yönetsel maliyetlerin daha da artmasına neden olur (Shapiro, 2005, s. 281). Ayrıca vekil konumunda olanların kontrol edilmesi amacıyla gerçekleştirilen çabalar, organizasyonun varlık amacına odaklanmayı bir yana bırakarak, iş görme yöntemine odaklanmaya neden olacaktır.

Kararların ve uygulamaların asıl konumunda olanların tercihleri çerçevesinde gerçekleşmesinin bir başka yolu da asıl konumunda olanların süreçlere doğrudan katılımıdır. Bu bağlamda, kadim bir tartışma olan aktif vatandaşlık ve doğrudan katılım gibi konular modern demokratik kamu yönetimi uygulamalarında daha çok tartışılmaya başlanmıştır.

METODOLOJİ, MODEL VE VERİ

‘Bütçe katılımı ile yolsuzluk arasında bir ilişki var mıdır?’, ‘Bu ilişkinin yönü ve gücü nedir?’, ‘Bütçe katılımı yolsuzluğun azaltılmasına yardımcı olabilir mi?’ sorularını cevaplama ve vekalet sorunları çerçevesinde tartışma amacıyla olan bu çalışmada, bu amaca ulaşmak üzere, International Budget Partnership (IBP) tarafından yayımlanan Açık Bütçe Endeksi’nde (Open Budget Index; OBI) yer alan ‘katılım’ ile Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International; TI) tarafından yayımlanan Yolsuzluk Algı Endeksi (Corruption Perceptions Index; CPI) ‘yolsuzluk’ verileri arasında regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde, öncelikle regresyon analizinde kullanılan veri setleri açıklanacak, daha sonra çalışmada kullanılan model ve metodoloji paylaşılacaktır.

Verilerin Özellikleri

Çalışmada, regresyon analizi yapılmak üzere iki uluslararası kuruluş tarafından 2019 yılında yayımlanan ülke verileri kullanılmıştır. Bütçe katılımı konusunda, IBP tarafından düzenli olarak yayımlanan Açık Bütçe Endeksi’nin (IBP-OBI) bileşenlerinden olan ‘katılım’ puanları, yolsuzlukla ilgili olarak, TI tarafından yayımlanan Yolsuzluk Algı Endeksi (TI-CPI) ‘yolsuzluk’ puanları kullanılmıştır.

IBP 1997 yılında ülkelerin bütçe süreçlerini desteklemek amacıyla kurulmuş ve bu amaca hizmet etmek üzere, 2006, 2008, 2010, 2012, 2015, 2017, 2019 yıllarında, ülkelerin bütçe uygulamaları konusunda düzenli anketler yayınlamıştır. Kanıta dayalı bir yaklaşım ve amaç ile yapılandırılan endeksin hazırlanması sürecinde gerçekleştirilen gözden geçirme süreci, verileri daha güvenilir ve karşılaştırılabilir hale getirmektedir (Seifert, 2013, s. 98). IBP tarafından yayımlanan Açık Bütçe Endeksi (OBI) ile diğer bazı uluslararası örgütlerce yayımlanan göstergeler arasında da korelasyon olduğu paylaşılmaktadır (Seifert, 2013, s. 96). Endeks, kullandığı özenli metodoloji ve bağımsızlık özelliği ile ayrıntılı bir bilgi kaynağı olarak değerlendirilmektedir (De Renzio ve Masud, 2011, s. 614).

Açık Bütçe Endeksi çeşitli bileşenlerden oluşmaktadır (IBP, 2019). Bu çalışmada gerçekleştirilen regresyon analizinde, endeks içinde yer alan ‘katılım’ bileşeni kullanılmıştır. Açık Bütçe Endeksi’nde 125-142 arasındaki sorular, ‘Bütçe Sürecinde Halkın Katılımı’ ile ilgili konuları içermektedir (IBP, 2016, s. 116). 2019 araştırma sonuçlarında, bu bölüm ‘halk katılımı’ başlığını taşımıştır (IBP, 2019). Katılımla ilgili

tüm anket soruları, yürütme, yasama veya ilgili bütçe komisyonları ile yüksek denetim kurumu gibi tüm düzeylerde, yıllık bütçelerin oluşturulması, onaylanması, uygulanması ve izlenmesi gibi bütçe döngüsünün tamamında katılımcılığa odaklanmaktadır. Sorular, süreçlerde kullanılan katılım mekanizmalarının sayısını ve önemini anlamaya çalışacak şekilde tasarlanmıştır.

Ankette (0-40) arasındaki puanlar, halkın süreçlere katılımı için çok az veya hiç fırsat bulunmadığını temsil etmekte, (41-60) arasındaki puanlar, katılım konusunda sınırlı fırsat olduğunu ve (61-100) arasındaki puanlar ise bütçeye halkın katılımı için yeterli fırsat bulunduğunu temsil etmektedir (IBP, 2017, s. 35; IBP, 2019, s. 48). Başka bir deyişle, yüksek endeks puanı, bütçe süreçlerine katılım konusunda olumlu ülke görünümünü, düşük puanlar ise olumsuz ülke görünümünü ifade etmektedir.

Çalışmada, analiz için kullanılan diğer veriler yolsuzlukla ilgilidir. ‘Business International Index’, ‘The Bribe Payers Index’, ‘The Global Competitiveness Survey’, ‘Country Risk Review’ gibi birçok uluslararası kuruluş yolsuzlukla ilgili veriler yayınlamaktadır (Lederman vd., 2005, s. 8, 9). Ancak, dünyada, yolsuzluğu tam, doğrudan ve niceliksel olarak ölçen bir yöntem ve kurum bulunmamaktadır. Dolayısıyla araştırma sonuçları genellikle anketler gibi dolaylı yollarla elde edilmektedir (Tanzi, 2002, s. 38).

Uluslararası kuruluşlarca yapılan araştırmalar arasında, yolsuzluk konusunda, Transparency International (TI) tarafından yayınlanan Yolsuzluk Algı Endeksi (CPI) en bilinenidir (Tanzi, 2002, s. 39; Fisman ve Golden, 2017, s. 25). Bu endeks, 1995 yılından itibaren düzenli olarak yayımlanmıştır (Fisman, Golden, 2017, s. 25) ve 2019 yılında yayınlanan veriler dünya genelinde 180 ülkeyi kapsamıştır (TI, 2019). Ayrıca TI tarafından yapılan çalışmalar çok farklı veri kaynaklarından yararlanılarak hazırlanmaktadır. TI-CPI 2019 raporunu oluşturmak için ‘Global Insight Country Risk Ratings’, ‘World Bank Country Policy and Institutional Assessment’ ve ‘World Economic Forum Executive Opinion Survey’ gibi kuruluşların da yer aldığı 13 ayrı veri kaynağından yararlanmıştır (TI, 2019, s. 26).

CPI endeksinde ülke verileri 0-100 puan arasında belirlenmektedir. Ülke görünümü, ‘0’ puanına yaklaştıkça negatif, ‘100’ puanına yaklaştıkça pozitif anlamına gelmektedir. Başka bir deyişle, puanın azalması yolsuzluğun arttığını, puanın artması yolsuzluğun azaldığını göstermektedir.

Tablo 2, analizde yer alan ülkelerin katılım ve yolsuzluk verilerini içermektedir.

Tablo 2: IBP-OBI halk katılımı ve TI-CPI yolsuzluk algısı endeksindeki ortak ülke verileri

Ülke	IBP-OBI Halk Katılımı 2019	TI-CPI 2019	Ülke	IBP-OBI Halk Katılımı 2019	TI-CPI 2019
Afganistan	15	16	Malezya	17	53
Arnavutluk	7	35	Mali	4	29
Cezayir	0	35	Meksika	35	29
Angola	9	26	Moldova	4	32
Arjantin	15	45	Moğolistan	15	35
Avustralya	41	77	Fas	6	41
Azərbaycan	9	30	Mozambik	11	26
Bangladeş	13	26	Mianmar	0	29
Benin	24	41	K.Makedonya	0	35
Bolivya	15	31	Namibya	0	52
Bosna Hersek	7	36	Nepal	22	34
Botsvana	9	61	Yeni Zelanda	54	87
Brezilya	17	35	Nikaragua	7	22
Bulgaristan	26	43	Nijer	0	32
Burkina Faso	0	40	Nijerya	22	26
Burundi	0	19	Norveç	22	84
Kamboçya	6	20	Pakistan	4	32
Kamerun	11	25	Papua Yeni Gine	7	28
Kanada	26	77	Paraguay	6	28
Çad	0	20	Peru	26	36
Şili	9	67	Filipinler	31	34
Çin	0	41	Polonya	24	58

Kolombiya	17	37	Portekiz	26	62
Komor	0	25	Katar	0	62
Kosta Rika	9	56	Romanya	2	44
Fildişi Sahili	7	35	Rusya	22	28
Hrvatistan	22	47	Ruanda	15	53
Çekya	11	56	Sao Tome Principe	0	46
Demokratik Kongo	31	18	Suudi Arabistan	0	53
Dominik Cumhuriyeti	31	28	Senegal	0	45
Ekvator	28	38	Srbistan	2	39
Mısır	15	35	Sierra Leone	31	33
El Salvador	13	34	Slovakya	11	50
Ekvatorial Gine	0	16	Slovenya	11	60
Esvatini	0	34	Somali	2	9
Fransa	18	69	Güney Afrika	24	44
Gambiya	9	37	Güney Sudan	11	12
Gürcistan	28	56	İspanya	2	62
Almanya	15	80	Sri Lanka	17	38
Gana	15	41	Sudan	0	16
Guatemala	35	26	İsveç	19	85
Honduras	17	26	Tacikistan	7	25
Macaristan	4	44	Tanzanya	9	37
Hindistan	11	41	Tayland	13	36
Endonezya	20	40	Doğu Timor	6	38
Irak	0	20	Trinidad ve Tobago	7	40
İtalya	11	53	Tunus	17	43

Vekalet Sorunu Çerçevesinde Bütçe Katılımı ve Yolsuzluk İlişkisi

Jamaika	7	43	Türkiye	0	39
Japonya	20	73	Uganda	22	28
Ürdün	7	48	Ukrayna	33	30
Kazakistan	17	34	İngiltere	61	77
Kenya	20	28	ABD	22	69
Kırgızistan	33	30	Venezuela	0	16
Lübnan	0	28	Vietnam	11	37
Lesotho	0	40	Yemen	0	15
Liberya	6	28	Zambiya	20	34
Madagaskar	6	24	Zimbabve	33	24
Malavi	15	31			

Kaynak: IBP Open Budget Index 2019 ve TI Corruption Perception Index 2019 verilerinden oluşturulmuştur.

Tablo 2’de yer alan ve iki veri kaynağında ortak olarak yer alan 115 ülke bilgisi, regresyon analizine tabi tutulmuştur.

Model, Metodoloji ve Sınırlılıklar

Araştırmanın amacı, bütçe katılımı ile yolsuzluk arasındaki ilişkiyi, bu ilişkinin yönünü, gücünü ve yolsuzluğun azaltılmasına olan katkısını belirlemek ve vekalet sorunu çerçevesinde tartışmaktır. Bu amaçla yapılan regresyon analizinde, IBP-OBI ‘katılım’ ve TI-CPI ‘yolsuzluk’ verileri arasında aşağıdaki eşitlik denklemleri oluşturulmuştur;

$$\text{Yolsuzluk} = \alpha + \beta * \text{bütçe katılımı}$$

Çalışmada, IBP-OBI ve TI-CPI Endekslerinde yer alan ortak ülke verileri kullanılmış ve analiz öncesi, bu verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı test edilmiştir. Tüm testler için MS Office Excel ve SPSS 21.0 programları kullanılmıştır. Normallik testinde, -2 ile +2 değerleri arasındaki ‘skewness’ ve ‘kurtosis’ referans değerleri normal dağılım olarak kabul edilmiş (George ve Mallery 2019, s. 114, 115) ve basit doğrusal regresyon analizi öncesinde veriler normallik testine tabi tutulmuştur. Normallik testi

sonrasında uygulanan basit doğrusal regresyon analizi ile veriler arasındaki ilişki, ilişkinin yönü, gücü ve eşitlik modeli belirlenmeye çalışılmıştır.

Sonucun istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek üzere ‘p’ değeri kullanılmıştır. Sosyal bilimler alanındaki araştırmalarda ‘p’ değerinin 0,05 değerinden küçük olması beklendiğinden (George ve Mallery 2019, s. 112), bu çalışmada elde edilen sonuçların anlamlılığı p (sig.) > 0.05 olarak yorumlanmış ve 0.05’in üzerindeki sonuçlar ‘anlamsız’, bu değer altındaki ‘anlamlı’ olarak kabul edilmiştir.

Regresyon analizinde iki değişken arasındaki ilişkinin gücünü gösteren ‘R’ değeri -1 ile +1 arasında bir değer alabilmektedir. Değerin 1’e yaklaşması ‘güçlü’, 0’a yaklaşması ise ‘zayıf’ bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmacılar 0,5’in üzerindeki değerleri ‘güçlü’, 0,5’in altındaki değerleri ‘zayıf’, bazı araştırmacılar ise 0,1-0,3 arasındaki değerleri ‘zayıf’, 0,3-0,5 arasındaki değerleri ‘orta’, 0,5-0,8 arasındaki değerleri ‘güçlü’ ve 0,8’in üzerindeki değerleri ‘çok güçlü’ ilişki olarak tanımlamaktadır (İslamoğlu ve Alnaçık, 2016, s. 353; Samuel ve Okey 2015, s. 24). Çalışmada elde edilen ‘R’ değeri sonuçları, bu referanslar çerçevesinde yorumlanmıştır. ‘R’ değerinin pozitif (+) yönde olması analizdeki iki değişkenin aynı yönde arttığını veya azaldığını, negatif (-) yönde olması ise analizdeki iki değişkenin ters ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Yani değişkenlerden biri artarken diğeri azalmakta veya biri azalırken diğeri artmaktadır.

‘R²’ değeri ilişkinin açıklayıcılık düzeyini göstermektedir. ‘R²’ değerinin gücü ya da zayıflığı konusunda farklı değerlendirmeler bulunmaktadır (Falk ve Miller, 1992; Cohen, 1988, Hair vd., 2011). Ancak sonuçların bilgilendirici olması açısından, bu değer 0,10’a eşit veya üzerinde olması önerilmektedir (Falk ve Miller, 1992, s. 80). Modelin açıklayıcılık yüzdesini gösteren ‘R²’ değeri yorumlanırken, bu referans değer, kullanılmıştır.

Modeldeki sabit değer, ‘ α ’ ile gösterilmiştir ve bu değer bağımsız değişkenin etkisi olmaksızın, bağımlı değişkende meydana gelen sabit değişim miktarını göstermektedir. Modelde yer alan ‘ β ’ değeri ise bağımsız değişkenin bağımlı değişkende neden olduğu değişim düzeyini gösteren katsayıdır.

Öte yandan, bu çalışma bazı sınırlılıklar da içermektedir. İlk olarak, farklı veri setleri ya da ülke verileri ile yapılacak analizlerde, farklı sonuçların elde edilmesi mümkündür. İkinci olarak, analizde yer alan değişkenlerin diğer bazı olgularla da ilişkileri olabilir, bu çalışma değişkenlere etki edebilecek diğer unsurları tartışmamıştır. Son olarak, vekalet sorunlarına neden olan birçok faktör vardır. Bu çalışma, bulguları sadece vekalet ilişkilerinde yolsuzlukların kaynağı olan asimetrik bilgi sorunu ile bütünleştirme çabasında olmuştur. Bu nedenle, bu çalışma bulguları herhangi bir genelleme için dikkatli bir şekilde kullanılmalıdır.

Bulgular ve Tartışma

Araştırmada, öncelikle, bütçe katılımı ile yolsuzluk arasındaki ilişkiyi belirlemek için IBP-OBI katılım ve TI-CPI yolsuzluk verilerinin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. Yapılan normal dağılım testinde, ‘skewness’ ve ‘kurtosis’ değerleri referans değerler aralığında (George ve Mallery 2019, s. 112) yer aldığından, Ek1’de ayrıntısı bulunan test sonuçlarına göre verilerin normal dağıldığı anlaşılmıştır.

Normal dağılıma uygun olan veriler arasındaki ilişki, basit doğrusal regresyon analizi ile araştırılmış ve Ek2’de detayı, Tablo 3’de ise özeti yer alan regresyon analizi sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 3: IBP-OBI Katılım ile TI-CPI Yolsuzluk Verileri Arasındaki Basit Doğrusal Regresyon Analizi
Özet Sonuçları

Results	Value
p (sig.)	0
R	0,335
R ²	0,112
Constant Value (α)	33,164
Regression coefficient (β)	0,472

Kaynak: Regresyon analizi sonuçlarından özetlenmiştir.

Analiz sonucunda elde edilen bulgular;

- IBP-OBI katılım ile TI-CPI yolsuzluk puanları arasında ‘p’ değeri 0,05’in altında olduğundan, anlamlı bir ilişki olduğunu,

- ‘R’ değeri pozitif (+) olduğundan, bu ilişkinin aynı yönde yani her iki değişkenin aynı anda arttığını ve azaldığını,

- ‘R’ değeri 0.335 olarak bulunduğundan, iki değişken arasında orta düzeyde bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Analiz sonucunda iki değişken arasındaki ilişki, $Yolsuzluk = 33,164 + 0,472 * \text{bütçe katılımı}$ şeklinde modellenmiştir.

Bu modele göre, IBP-OBI bütçe katılımında 1 birimlik bir değişim, TI-CPI yolsuzluk puanlarında 0,472 kat değişim meydana getirmektedir. Modelde yer alan sabit katsayı, 33.164'tür. Bu katsayı, IBP-OBI bütçe katılım puanında değişiklik olmaksızın yolsuzluk puanında oluşacak değişimi göstermektedir.

Analiz sonucunda, 'R²' değeri 0.112 olarak bulunmuştur. Bu değer, modelin açıklama düzeyini göstermektedir. Başka bir deyişle, elde edilen model, yolsuzluk puanlarındaki değişimin 0.112'sini açıklayabilmektedir.

Özetle, IBP-OBI 'katılım' ve TI-CPI 'yolsuzluk' verileri üzerinde yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda; iki değişken arasında pozitif, orta ve anlamlı ($R = 0.335$) bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. TI-CPI yolsuzluk puanlarının özelliği gereği, yolsuzluk puanı yükseldikçe yolsuzluğun azalmasından, puan azaldıkça ise yolsuzluğun artmasından söz edildiğinden, bütçelere halkın katılım puanı arttıkça, yolsuzluk puanının da artacağı yani yolsuzluğun azalacağı söylenebilir. Tersine, bütçelere halkın katılımı azaldıkça, ülkelerin yolsuzluk puanları da azalacağından, yolsuzluğun artacağı söylenebilecektir.

Regresyon analizi ile belirlenen ilişki modeli, bütçe katılımında '1' birimlik bir değişikliğin yolsuzluk puanında 0,472 kat artış meydana getireceğini göstermektedir. Araştırma ile elde edilen model, yolsuzluktaki değişimin %11,2'sini ($R^2 = 0,112$) açıklayabilmektedir. Bu değer düşük gibi görünse de bu tür araştırmalarda kullanılan referans değerinin üzerindedir (Falk ve Miller, 1992, s. 80). Dahası yolsuzluk sadece katılım ile ilişkilendirilen bir olgu değildir. Çünkü yolsuzluğun kaynağında yasal düzenlemeler, yargı bağımsızlığı, yasama denetimi, sivil toplum, medya, denetim, tekel, ücret sistemi ve personel yönetimi gibi birçok unsur bulunmaktadır (WB, 2000, s. 22). Bu kadar fazla değişkenle ilişkili olan bir olgu olarak yolsuzluklar ile bütçelere halk katılımı arasındaki ilişki konusunda, bu araştırma ile elde edilen sonuçlar, yolsuzlukları azaltmak için halkın bütçelere katılımını arttırmanın, önemli bir hükümet yönetim politikası aracı olarak kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Zira yolsuzluklar, genellikle kapalı kapılar ardında gerçekleşmektedir. Bu itibarla, yolsuzluğun azaltılması amacıyla, kararların vatandaşların katılımıyla alınması, vatandaşların bütçe döngüsünün hazırlık, karar, uygulama, izleme gibi tüm aşamalarına katılabilmesi, yolsuzlukların önlenmesinde sınırlandırıcı bir etki oluşturabilecektir.

Tanzi (1998b, s. 119) hem bütçe hazırlama hem de bütçe uygulama sürecinde yolsuzluk olabileceğini değerlendirmektedir. Tanzi ve Davoodi (1997) çalışmalarında, kamu kaynaklarının tahsisi ile yolsuzluklar arasında ilişki olduğunu göstermiştir. Mauro (1997) ve Hessami (2014), kamu harcamalarının bileşimi üzerinden bu tartışmaya katılarak, devlet harcamalarının yapısı ile yolsuzluk arasında ilişki olduğunu (Mauro, 1997, s. 104) ve devlet bütçelerinin bileşimi ile rant yaratma çabalarının ilişkili olduğunu (Hessami,

2014, s. 373) ortaya koymuşlardır. Özetle bu araştırmalar, bütçelerin hazırlanması ve kaynakların tahsisi süreçleri ve uygulamalarının, yolsuzlukların kaynağı olabileceğini paylaşmaktadır.

Zambodi (2007, s. 1), katılımcı bütçelemenin, usulsüzlüklerin azaltılmasında önemli olduğunu değerlendirmektedir. Dolayısıyla, bütçe süreçlerine halk katılımının artırılması, yolsuzlukları azaltmanın yollarından biri olabilir. Benzer biçimde, Timmons ve Garfias (2015, s. 13), yolsuzluk ve katılımcı bütçeleme arasındaki ilişkiye dikkat çekmiş ve bütçe süreçlerine daha fazla katılım olması, bilginin daha fazla aktöre dağıtılması ve kararların daha fazla katılımcı tarafından alınmasının önemine işaret etmiştir.

Souza (2001, s. 171) ise bütçe üzerinde sınırlı sayıda bürokrat ve siyasi yetkilinin çalışmasının yolsuzluğa yol açabileceğini paylaşmaktadır. Yani az sayıda kişi tarafından hazırlanmaktansa daha fazla aktörün katılımı ile bütçe oluşturulması, yolsuzlukları sınırlayabilecek ve kamu yararı bakımından daha faydalı bir tercih olacaktır. Olken (2007, s. 243) süreçlerin izlenmesine odaklanmış ve bütçe döngüsünün izleme aşamaları için katılımın önemine işaret ederek, yolsuzluğun azaltılması amacıyla uygulamaların izlenmesi yönünde faaliyetler önermiştir.

IBP-OBI katılım puanları ile TI-CPI yolsuzluk puanları arasındaki regresyon analizi sonucunda elde ettiğimiz bulgular, burada paylaşılan önceki çalışmaların sonuçları ile uyumludur. Öte yandan, bütçe katılımı ve yolsuzluk arasında tespit edilen bu istatistiksel ilişki, vekalet sorunları çerçevesinde de tartışılabilir. Demokratik devletlerin yönetimi asıl-vekil ilişkisine dayanır (Lane, 2005, s. 30) ve asıl-vekil teorisi, kamusal hesap verebilirliğin anlaşılmasına da yardımcı olur (Gailmard, 2014, s. 90). Vatandaşlardan başlayarak, aktörler, yetkilerini temsilcilerine devrederler ve bu yetki kamusal mal ve hizmet üretim seviyelerine kadar yürütme düzeyinde de devredilir. Beklenti, yetkiyi devralanların (vekiller), bu gücü, yetkiyi devredenler için en yüksek faydayı sağlamak üzere ve kamu yararı için kullanmasıdır. Bu anlayış aynı zamanda kamu yönetiminde iyi yönetişimin de bir gereğidir (CIPFA, 2013, s. 11). Ancak yetkiyi devralanlar her zaman yetkiyi devredenlerin amaçları doğrultusunda hareket etmeyebilir. Yolsuzluklar, yetkiyi devir alanların, kamu yararı yerine, kendi ya da üçüncü şahıslara ait özel çıkarları tercih ederek hareket etmeleri durumunda ortaya çıkmaktadır (Tanzi, 1998a, s. 8; IMF, 2019, s. 39; Persson vd., 2013, s. 452).

Kamu sektöründe asıl-vekil ilişkilerinden kaynaklanan birçok sorun ortaya çıkmaktadır ve bu sorunlardan kaçınılması zordur (Bergman ve Lane, 1990, s. 339). Asıl konumunda olanlar ile onlardan yetkiyi devir alan vekil konumunda olanların, birbirinden uzaklaşmaları durumunda, sorunlar daha da artabilmektedir (Bergman ve Lane, 1990, s. 345). Bu ilişkide ortaya çıkan sorunların temel kaynağı asimetrik bilgidir (Andvig vd., 2000, s. 105). Asıllar ve vekiller kendi çıkarları peşinde hareket edebilir ve

çıkarlarını artırmak için farklı fikirlere ve bilgilere sahip olabilirler (Forrester, 2002, s. 124; Matsusaka, 2005, s. 171). Ayrıca böyle bir ilişkide, bilgi gizlenebilir ve asıl konumunda olanlar devredilecek ve gerçekleştirilecek görevler hakkında vekillerden daha az bilgiye sahip olabilir (Anderson vd., 2008, s. 729). Dolayısıyla vekalet ilişkilerinde, ortaya çıkan asimetrik bilgi durumunda yolsuzluklar meydana gelebilir (Acemoglu, Verdier, 1998, s. 1383; Garoupa ve Jellal, 2007, s. 60; Ixtacuy vd., 2014, s. 6). Zira, asimetrik bilgi durumunda, vekil konumunda olanlar, asılların değil, kendi çıkarlarını daha rahat gözetebilme potansiyeline sahip olabilirler (Persson vd., 2013, s. 452).

Yetkinin asıl sahibi olanların, vekil konumundakilerin yolsuzluğa sebep olan davranışlarını sınırlamak için bilgiye ihtiyaçları vardır ve vekillerin izlenmesi, hesap verebilir olmalarına katkı sağlayabilir (Shapiro, 2005, s. 266; Purohit, 2007, s. 287). Ancak izleme faaliyetinin ilave bir maliyeti vardır. North (2010, s. 46), izlemenin marjinal maliyeti, marjinal faydasını aşmadıkça izlemeye devam edilebileceğini paylaşmaktadır. Ancak, kamu sektörü faaliyetlerinin ve aktörlerinin çeşitliliği ile kapsamı dikkate alındığında, izleme çok maliyetli düzeylere ulaşabilir. Ayrıca izleme faaliyeti de başlı başına bir vekalet ilişkisidir ve 'izleyenleri kim izleyecek' gibi güven sorunundan kaynaklanabilecek sonu gelmez kontrol mekanizmaları oluşturulması akla gelebilir (Shapiro, 2005, s. 280). Bu durumda, yolsuzluğa neden olan vekalet sorunlarının azaltılması için karar ve izleme gibi süreçlere, yetkinin asıl sahibi olanların (halkın) doğrudan katılımı bir çözüm olabilir. Karar alma ve izleme gibi bütçe süreçlerine halkın doğrudan katılımı, asıl konumunda olanların daha iyi bilgi edinmeleri açısından önemli bir araç olduğundan (Blume vd., 2009, s. 437), asılların tercihleri doğrultusunda hareket etmeyen vekil problemlerinin sınırlanmasına katkı sağlayacaktır (Matsusaka, 2005, s. 171). Zira katılım arttıkça bir yandan vekalet ihtiyacı azalacak, diğer yandan izleme faaliyetlerine katılım, vekiller üzerinde bir kontrol mekanizması oluşturacaktır.

Karşı bir argüman olarak, vekil konumunda olanların, vatandaşlardan daha fazla bilgiye sahip olacakları için daha iyi politika kararları alabilecekleri değerlendirilmektedir (Blume, vd., 2009, s. 437). Ancak bütçe süreçlerine katılım, asıl konumunda olanların (halkın), bilgilerinin artmasına da katkıda bulunur. Zira bu tür katılım uygulamaları aynı zamanda vatandaşlar için bir okul işlevi görerek, vatandaşların kendi hakları, görevleri ve sorumlulukları konusunda bilgilenmelerine katkı sağlar (Wampler, 2007c, s. 21, 22).

Karar süreçleri, sürecin başlatılması, uygulanacak olanın onaylanması, uygulamaların gerçekleştirilmesi ve izlenmesini içerir (Fama ve Jensen, 1983, s. 303) ve vatandaşların süreçlere katılımı, fiziksel nedenlerle her zaman kolay olmayabilir. Ancak günümüzde, e-devlet teknolojileri, katılım olanaklarını kolaylaştıran bir teknolojik yönetim uygulaması olarak ortaya çıkmış (Justice, vd., 2006) ve vatandaşların fikirlerinin alınması, kamunun daha kolay izlenmesi, devlet etkinliğinin geliştirilmesi gibi

fırsatlar sağlayan ve dünyada yaygın olarak uygulanan yöntemler sunmaya başlamıştır (Drüke, 2007, s. 62, 63; Gant ve Lee, 2011, s. 17). Dolayısıyla günümüzde, vatandaşların katılımını sağlamak üzere, geçmişe göre oldukça fazla teknolojik olanak bulunmakta ve fiziksel zorluklar teknoloji yoluyla aşılabilmektedir.

Özetle, bu araştırma sonucunda, bütçe katılımı ile yolsuzluklar arasında tespit edilen ilişki, aynı zamanda vekalet ilişkisinden kaynaklanan sorunların nasıl sınırlanabileceği sorusuna da cevap oluşturmaktadır. Zira bütçelere halk katılımı arttıkça, vekil konumunda olanlarca verilecek kararlar azalacağından, vekillerin kendi veya üçüncü şahıslar lehine karar ve davranış geliştirmesi sınırlanacaktır. Katılım, aynı zamanda izleme süreçlerini de içereceğinden, halk tarafından doğrudan gerçekleştirilecek izleme faaliyetleri, vekil konumunda olanları, doğru davranışlara sevk etme konusunda teşvik edici olacaktır.

SONUÇ

Bu çalışmada, bütçe süreçlerine halk katılımı ile yolsuzluklar arasındaki ilişkinin belirlenmesi, ilişkinin yönü, gücü ve bu ilişkinin modellenmesi amaçlanmış, sonuçlar vekalet sorunları çerçevesinde de tartışılmıştır. Çalışma sonuçları, IBP-OBI ‘katılım’ puanları ile TI-CPI ‘yolsuzluk’ puanları arasında basit doğrusal regresyon analizi yoluyla elde edilmiş ve model oluşturulmuştur. Yolsuzluklar birçok faktörden etkilenmektedir, ancak bu çalışmada, sadece katılım değişkeni açısından analiz yapılmıştır. Zira katılım, vekalet ilişkilerinden ortaya çıkan asimetrik bilgi sorunları ile de ilişkilidir.

Analiz sonucunda, ‘p’ değeri 0,05’in altında ve ‘R’ değeri ise 0,335 olarak bulunduğundan, sonuçlar iki değişken arasında orta düzeyde anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle, yolsuzluk ve bütçeye katılım puanları orta düzeyde bir ilişki ile aynı anda artmakta veya azalmaktadır. Yani bütçe katılımı arttığında, yolsuzluklar azalmakta (puanın artmasını ifade eder), bütçe katılımı azaldıkça yolsuzluklar artmaktadır (puanın azalmasını ifade eder).

Regresyon analizi sonucunda, $Yolsuzluk = 33,164 + 0,472 * bütçe\ katılımı$ modeli elde edilmiştir. Bu modelde, 33.164 değeri sabit bir değerdir ve katılımında herhangi bir değişiklik olmaksızın yolsuzluğun değişimini temsil etmektedir. Regresyon katsayısı olan ‘ β ’ değeri, 0.472 olarak bulunmuştur. Bu değer, katılım puanındaki ‘1’ birimlik değişimin yolsuzluklar üzerinde 0.472 kat değişim meydana getireceğini ifade etmektedir.

Modelin açıklayıcılık düzeyi olan ‘ R^2 ’ değeri ise 0.112 olarak bulunmuştur. Yani model yolsuzlukta ki değişimin %11.2’sini açıklamaktadır. Yolsuzluklar birçok olgu ile ilişkili olmasına rağmen, elde edilen

açıklayıcılık düzeyi, yolsuzlukların sınırlandırılması yolundaki çabalarda, bütçe katılımının bir araç olarak kullanılabilirliğini göstermektedir.

Özetle, bu çalışma, bütçe katılımı ile yolsuzluklar arasındaki ilişkiyi, istatistiksel yöntemler kullanarak doğrulamak suretiyle literatüre katkı sağlamıştır. Sonuçlar, bütçe katılım düzeyinde bir artış olması durumunda, yolsuzluk puanlarının da artacağını yani (endekste puanın artması daha düşük yolsuzluğu ifade ettiğinden) yolsuzlukların azalacağını, tersi durumda, bütçe katılımı azaldığında ise yolsuzluk puanının azalacağı yani (endekste puanın azalması daha yüksek yolsuzluğu ifade ettiğinden) yolsuzlukların artacağını göstermektedir. Bu itibarla bulgular, yolsuzlukların azaltılması yönündeki politikaların geliştirilmesi çerçevesinde yapılacak tartışmalarda ve alınacak kararlarda, önemli bir girdi olarak kullanılabilir niteliktedir.

Çalışmada elde edilen bulguları, vekalet ilişkisinde asimetric bilgidен kaynaklanan sorunların çözümü ile de ilişkilendirmek ve bu sorunları azaltacağını değerlendirmek mümkündür. Bunun iki ana nedeni vardır. Birincisi, katılım arttıkça, kararlar doğrudan asıl konumunda olanlarca alınabilecek, dolayısıyla vekalet ihtiyacı sınırlanacağından, bundan kaynaklanan sorunlar da azalacaktır. İkincisi, katılım yoluyla, asıl konumunda olanlar izleme süreçlerine daha fazla katılabilir ve böylece vekil konumunda olanların davranışlarını gizleme olanağı sınırlanacak ve vekiller doğru davranışlar konusunda teşvik edilebilecektir.

Öte yandan, çalışmanın sınırlılıkları gelecekteki araştırmalar için fırsatlar sunmaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalar, analizde elde edilen ilişkiye daha fazla odaklanarak, bu ilişkinin nasıl ve neden var olduğunu, yolsuzluğun azaltılmasında, daha etkili olabilecek bütçe katılım araçlarının neler olabileceğini inceleyebilir.

YAZAR BEYANI / AUTHOR STATEMENT

Yazar çalışmanın tümünü tek başına gerçekleştirmiştir. Yazar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemiştir.

Ek 1- IBP-OBI Katılım ve TI-CPI Yolsuzluk Normallik Testi Sonuçları

Case Processing Summary

	Cases					
	Valid		Missing		Total	
	N	Percent	N	Percent	N	Percent
IBP_OBI_Participation_2019	115	100,00%	0	0,00%	115	100,00%
TI_CPI_Corruption_2019	115	100,00%	0	0,00%	115	100,00%

Descriptives

	Statistic	Std. Error		
			Mean	Lower Bound
IBP_OBI_Participation_2019	Mean	13,3	1,11	
	95% Confidence Interval for Mean		11,11	15,5
	5% Trimmed Mean	12,36		
	Median	11		
	Variance	141,617		
	Std. Deviation	11,9		
	Minimum	0		
	Maximum	61		
	Range	61		
	Interquartile Range	16		
	Skewness	1,16	0,226	
	Kurtosis	1,959	0,447	
TI_CPI_Corruption_2019	Mean	39,44	1,565	
	95% Confidence Interval for Mean		36,34	42,54
	5% Trimmed Mean	38,5		
	Median	36		
	Variance	281,74		
	Std. Deviation	16,785		
	Minimum	9		
	Maximum	87		
	Range	78		
	Interquartile Range	18		
	Skewness	0,945	0,226	
	Kurtosis	0,609	0,447	

Tests of Normality

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	g.	Statistic	df	Si
						g.
IBP_OBI_Participation_2019	0,132	115	0	0,9	115	0
TI_CPI_Corruption_2019	0,141	115	0	0,93	115	0

a. Lilliefors Significance Correction

Ek 2- IBP-OBI Katılım ve TI-CPI Yolsuzluk Basit Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları**Model Summary**

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,335 ^a	0,112	0,104	15,887

a. Predictors: (Constant), IBP_OBI_Participation_2019

Anovaa

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	3596,085	1	3596,085	14,247	,000 ^b
Residual	28522,3	113	252,41		
Total	32118,38	114			

a. Dependent Variable: TI_CPI_Corruption_2019

b. Predictors: (Constant), IBP_OBI_Participation_2019

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t
		B	Std. Error	Beta	
1	(Constant)	33,164	2,228		14,888
	IBP_OBI_Participation_2019	0,472	0,125	0,335	3,775

KAYNAKÇA

- Abed, G.T., Gupta, S. (Eds.), (2002). *Governance, Corruption, and Economic Performance*. International Monetary Fund, Washington, DC.
- Acemoglu, D., & Verdier, T. (1998). Property rights, corruption and the allocation of talent: a general equilibrium approach. *The Economic Journal*, 108(450), 1381-1403. doi.org/10.1111/1468-0297.00347
- Ades, A., & Di Tella, R. (1999). Rents, competition, and corruption. *American Economic Review*, 89(4), 982-993.
- Aidt, T., Dutta, J., & Sena, V. (2008). Governance regimes, corruption and growth: Theory and evidence. *Journal of Comparative Economics*, 36(2), 195-220. <https://doi.org/10.1016/j.jce.2007.11.004>
- Allegretti, G. (2014). "Paying Attention to The Participants' Perceptions in Order To Trigger A Virtuous Circle" s.47-63, N.Dias (ed.), *Hope For Democracy – 25 Years Of Participatory Budgeting Worldwide*, in Loco Association
- Allegretti, G. ve Koçdemir, M. (2021), Katılımcı Bütçeleme Uygulamaları: Türkiye ve Portekiz Deneyimlerinin Karşılaştırılması, *Sayıştay Dergisi*, 32(123): 107-139
- Alves, M. L., & Allegretti, G. (2012). (In) stability, a key element to understand participatory budgeting: Discussing Portuguese cases. *Journal of Public Deliberation*, 8(2), Article-3
- Andersen, B., Henriksen, B., & Spjelkavik, I. (2008). Benchmarking applications in public sector principal-agent relationships. *Benchmarking: An International Journal*.
- Andersen, T. B. (2009). E-Government as an anti-corruption strategy. *Information Economics and Policy*, 21(3), 201–210. doi:10.1016/j.infoecopol.2008.11.003
- Andvig, J. C., Fjeldstad, O.H. Amundsen, I., Sissener, T., Soreide, T., (2000), *Research on Corruption, A policy oriented survey*, Commissioned by NORAD, Chr. Michelsen Institute (CMI) & Norwegian Institute of International Affairs (NUPI).

- Arvate, P.R., Curi, A.Z., Rocha, F., Miessi-Sanches, F.A. (2010). “Corruption and the size of government: causality tests for OECD and Latin American countries”. *Appl. Econ. Lett.* 17, 1013–1017. <https://doi.org/10.1080/13504850802676207>
- Bergman M, Lane J-E. (1990). Public Policy in a Principal-Agent Framework. *Journal of Theoretical Politics*, 2(3):339-352. doi:[10.1177/0951692890002003005](https://doi.org/10.1177/0951692890002003005)
- Bhargava V. (2015). Engaging Citizens and Civil Society to Promote Good Governance and Development Effectiveness, *The Governance Brief*, Issue 23, Asian Development Bank
- Blume, L., Müller, J., & Voigt, S. (2009). The economic effects of direct democracy a first global assessment. *Public Choice*, 140 (3-4), 431-461. DOI 10.1007/s11127-009-9429-8
- CIPFA, I. 2013). Good Governance in the Public Sector, *Consultation Draft for an International Framework*, London, United Kingdom.
- Cohen J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates
- Creighton J.L. (2005) *The public participation handbook : Making Better Decisions Through Citizen Involvement*, John Wiley & Sons, San Francisco, CA, USA
- De Renzio, P., & Masud, H. (2011). Measuring and promoting budget transparency: The open budget index as a research and advocacy tool. *Governance*, 24(3), 607-616.
- Delavallade, C. (2006). Corruption and distribution of public spending in developing countries. *Journal of economics and finance*, 30(2), 222-239.
- Dias N. (2014), *Hope For Democracy – 25 Years Of Participatory Budgeting Worldwide*, In Loco Association
- Dias N. (2018), *Hope For Democracy – 30 Years Of Participatory Budgeting Worldwide*, Epopeiarecord, lda
- Dias N. & Júlio S. (2018). “The next thirty years of participatory budgeting in the world start today”, p. 15-32, *30 Years Of Participatory Budgeting Worldwide*, Epopeiarecord, lda
- Dias N., Enriquez S., Júlio S. (2019), *Participatory Budgeting World Atlas 2019*, (access; www.pbatlas.net)

- Drüke, H. (2007). *Can E-Government Make Public Governance More Accountable*, p.59-87, Anwar Shah, *Performance Accountability and Combating Corruption*, Washington: The World Bank,
- Dye, K. M., & Staphenurst, R. (1998). *Pillars of Integrity: The Importance Of Supreme Audit Institutions in Curbing Corruption*. Economic Development Institute of the World Bank. Washington, DC
- Eisenhardt, K. M. (1989). *Agency Theory: An Assessment and Review*. *Academy of Management Review*, 14(1), 57-74.
- Falk R. F., Miller N. B. (1992). *A Primer for Soft Modeling*. Akron, OH: The University of Akron Press.
- Fama, E. F., & Jensen, M. C. (1983). *Separation of Ownership and Control*. *The Journal of Law and Economics*, 26(2), 301-325.
- Fang, Z. (2002). *E-Government in Digital Era: Concept, Practice, and Development*. *International Journal of The Computer, The Internet And Management*, 10(2), 1-22.
- Fisman, R., Golden, M.A. (2017). *Corruption, What Everyone Needs to Know*. USA: Oxford University Press
- Forrester, J. (2002). *The principal-agent model and budget theory*. *Budget Theory in the Public Sector*, Quorum Books, 123-138.
- Fölscher A. (2007a), *Participatory Budgeting in Central and Eastern Europe*, p.127-156, *Participatory Budgeting*, Edited by Anwar Shah, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, NY
- Fölscher A. (2007b), *Participatory Budgeting in Asia*, 9.157-190, *Participatory Budgeting*, Edited by Anwar Shah, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, NY
- Fölscher A. (2007c), *Participatory Budgeting in the Middle East and North Africa*, p.225-242, Edited by Anwar Shah, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, NY
- Gailmard S. (2014), *Accountability and Principal-Agent Theory*, p. 90-105, *The Oxford Handbook of Public Accountability*, Oxford University Press, UK
- Gant, J., Turner-Lee, N. (2011). *Government Transparency: Six Strategies for More Open and Participatory Government*. USA: The Aspen Institute Communications and Society Program.

- Garoupa, N., & Jellal, M. (2007). Further notes on information, corruption, and optimal law enforcement. *European Journal of Law and Economics*, 23(1), 59-69
- George, D., & Mallery, M. (2019). IBM SPSS Statistics 25 Step by Step A Simple Guide and Reference, Fifteenth Edition, Routledge, NY
- Goel, R. K., & Nelson, M. A. (1998). Corruption and government size: A disaggregated analysis. *Public choice*, 97(1-2), 107-120.
- Goldfrank B. (2007). “Lessons from Latin America’s Experience with Participatory Budgeting” p.91-126, Participatory Budgeting in Brazil, Contestation, Cooperation, and Accountability, The Pennsylvania State University Press, University Park, PA
- Guo, H. D., & Neshkova, M. I. (2012). Citizen Input in the Budget Process: When Does It Matter Most? *The American Review of Public Administration*, 43(3), 331–346. <https://doi.org/10.1177/0275074012443588>
- Gupta, S., de Mello, L.R., Sharan, R. (2001). Corruption and military spending, *European Journal of Political Economy*, Volume 17, Issue 4, 2001, Pages 749-777, [https://doi.org/10.1016/S0176-2680\(01\)00054-4](https://doi.org/10.1016/S0176-2680(01)00054-4).
- Hair, J. F., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2011). PLS-SEM: Indeed a silver bullet. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 19, 139–151.
- Hessami, Z. (2014). [Political corruption, public procurement, and budget composition: Theory and evidence from OECD countries](https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2014.02.005), *European Journal of Political Economy*, 34, (C), 372-389, <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2014.02.005>
- IBP (2016). Guide to the Open Budget Questionnaire: an Explain of the Questions and the Response Options, Washington
- IBP (2017). Open Budget Survey, Washington
- IBP (2019). Open Budget Survey, Washington
- IMF (2019). Fiscal Monitor, Curbin Corruption, Washington, DC

- Isaksen J. (2005). The budget process and corruption, U4 ISSUE 3:2005, U4 Anti-Corruption Resource Centre
- İslamoğlu A.H., Alınçık Ü. (2016), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, Beta Bas.Yay.Dağ.A.Ş., İstanbul
- Ixtacuy, L., Prieto, J., & Wills, M. (2014). Anti-Corruption Revolutions: When Civil Society Steps In. *Hertie School of Governance*.
- Jenkins, R. (2007). The Role of Political Institutions in Promoting Accountability, 135-181, Anwar Shah, *Performance Accountability and Combating Corruption*, Washington: The World Bank
- Johnson, S., Kaufmann, D., Shleifer, A., Goldman, M. I., & Weitzman, M. L. (1997). The Unofficial Economy in Transition. *Brookings Papers on Economic Activity*, 1997(2), 159. doi:10.2307/2534688
- Johnson C. (2017). Engaging Democracy: An Institutional Theory of Participatory Budgeting, A dissertation for the degree of Doctor of Philosophy, University of Washington
- Justice, J.B., Melitski, J., Smith D.L. (2006). E-Government as an Instrument of Fiscal Accountability and Responsiveness: Do the Best Practitioners Employ the Best Practices? *The American Review of Public Administration*, 36(3), 301-322
- Kaufmann, D. (1997). Corruption: the Facts, *Foreign Policy*. 107: 114–131.
- Khan M.A. (2005), “Engaged Governance’ and Citizen Participation in Pro-Poor Budgeting”, p.3-18, Citizen Participation and Pro-poor Budgeting, Department of Economic and Social Affairs, United Nations, New York
- Kim, S., Kim, H. J., & Lee, H. (2009). An institutional analysis of an e-government system for anti-corruption: The case of OPEN. *Government Information Quarterly*, 26(1), 42-50. doi.org/10.1016/j.giq.2008.09.002
- Lederman, D., Loayza, N.V., Soares, R.R. (2005). Accountability and Corruption: Political Institutions Matter, *Economics & Politics*, 0954-1985, 17.
- Matsusaka, J. G. (2005). The eclipse of legislatures: Direct democracy in the 21st century. *Public Choice*, 124(1-2), 157-177. <https://doi.org/10.1007/s11127-005-4760-1>

- Mauro, P. (1995). Corruption and Growth, *The Quarterly Journal of Economics*, Volume 110, Issue 3, August 1995, Pages 681–712, <https://doi.org/10.2307/2946696>
- Mauro, P. (1996). *The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure* (September 1996). IMF Working Paper No. 96/98
- Mauro, P. (1997). "The Effects of Corruption on Growth, Investment, and Government Expenditure: A Cross-Country Analysis." In Kimberly Ann Elliot (ed.), *Corruption and the Global Economy*, Washington D.C.: Institute for International Economics, pp. 83-107.
- Mauro, P. (1998). Corruption and the Composition of Government Expenditure. *Journal of Public Economics*, 69, 263-279. [https://doi.org/10.1016/S0047-2727\(98\)00025-5](https://doi.org/10.1016/S0047-2727(98)00025-5)
- Mistry, J. J., & Jalal, A. (2012). An empirical analysis of the relationship between e-government and corruption. *International Journal of Digital Accounting Research*, 12.
- Ndou, V. (2004). E-Government for developing countries: opportunities and challenges. *The Electronic Journal of Information Systems In Developing Countries*, 18(1), 1-24.
- Neshkova, M.I., & Guo, H. (2012). Public Participation and Organizational Performance: Evidence from State Agencies. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 22, 267-288.
- Nye, J. (1967). Corruption and Political Development: A Cost-Benefit Analysis. *American Political Science Review*, 61(2), 417-427. doi:10.2307/1953254
- OECD (2001). Citizens as Partners OECD Handbook on Information, Consultation and Public Participation in Policy-Making, Drafted by Marc Gramberger, Paris
- OECD (2017a). Public Governance Scan-Chile, Report on The Citizen Participation in the Constitutional Process
- OECD (2017b). Budget Transparency Toolkit, Practical steps for supporting openness, integrity and accountability in Public Financial Management
- Olken, B. A. (2007). Monitoring Corruption: Evidence from a Field Experiment in Indonesia. *Journal of Political Economy*, 115(2), 200–249. doi:10.1086/517935

- Othman R. (2012). Budgetary Participation: How it Affects Performance and Commitment, *Accountancy Business and the Public Interest*, New Zealand
- Pelizzo, R., Stanpenhurst, F. (2014), Corruption and Legislature. USA: Routledge
- Pellegrini, L., & Gerlagh, R. (2004). Corruption's Effect on Growth and its Transmission Channels. *Kyklos*, 57(3), 429–456. doi:10.1111/j.0023-5962.2004.00261.x
- Persson, Anna & Rothstein, Bo & Teorell, Jan. (2013). Why Anti-Corruption Reforms Fail—Systemic Corruption as a Collective Action Problem. *Governance*. 26(3), 449-471. 10.1111/j.1468-0491.2012.01604.x.
- Purohit M. (2007). “Corruption in Tax Administration” p. 285-302, Edited by Shah, A. (2007). *Performance accountability and combating corruption*. The World Bank.
- Roberts N. (2004). Public Deliberation in an Age of Direct Citizen Participation. *American Review of Public Administration* 34 (4): 315–353
- Russel-Einhorn, M. (2007). “Legal and Institutional Frameworks Supporting Accountability in Budgeting and Service Delivery Performans”, 183-232, Anwar Shah, *Performance Accountability and Combating Corruption*. Washington: The World Bank,
- Samuel, M., Okey, L.E. (2015). The Relevance and Significance of Correlation in Social Science Research, *International Journal of Sociology and Anthropology Research*, 1(3), 22-28. Published by European Centre for Research Training and Development UK (www.eajournals.org).
- Schmitt C. (2006). Parlamenter Demokrasinin Krizi, Çeviren: Zeybekoğlu A.E., Dost Kitabevi, Ankara
- Seifert, J., Carlitz, R., & Mondo, E. (2013). The Open Budget Index (OBI) as a comparative statistical tool. *Journal of Comparative Policy Analysis: Research and Practice*, 15(1), 87-101. doi.org/10.1080/13876988.2012.748586
- Shall A.(2007). *Participatory Budgeting in the Middle East and North Africa*, p.191-224, Edited by Anwar Shah, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, NY
- Shah A. (2007). *Participatory Budgeting*, Edited by Anwar Shah, The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, NY

- Shapiro, S.P. (2005). Agency theory. *Annual Review of Sociology*. 31 (1), 263-284
- Shim D. C., Eom T. H (2008). E-Government and Anti-Corruption: Empirical, Analysis of International Data, *Intl Journal of Public Administration*, 31: 298–316, 2008 DOI: [10.1080/01900690701590553](https://doi.org/10.1080/01900690701590553)
- Shleifer A., Vishny R. W. (1993). Corruption, *The Quarterly Journal of Economics*, Volume 108, Issue 3, August 1993, Pages 599–617, <https://doi.org/10.2307/2118402>
- [Smith, R.W.](#) and [Bertozzi, M.](#) (1996). "Principals and agents: an explanatory model for public budgeting", *Journal of Public Budgeting, Accounting & Financial Management*, Vol. 10 No. 3, pp. 325-353. <https://doi.org/10.1108/JPBAFM-10-03-1998-B001>
- Souza, C. (2001). Participatory budgeting in Brazilian cities: limits and possibilities in building democratic institutions. *Environment and Urbanization*, 13(1), 159–184. <https://doi.org/10.1177/095624780101300112>
- Tanzi, V. and Davoodi H. (1997). Corruption, Public Investment, and Growth. IMF Working Paper. WP/97/139
- Tanzi, V. (1998a). “Corruption around the world: Causes, consequences, scope, and cures”, Washington D.C.: IMF Working Paper 98/63.
- Tanzi V. (1998b). Corruption and the Budget: Problems and Solutions. In: Jain A.K. (eds) *Economics of Corruption. Recent Economic Thought Series*, vol 65. Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4615-4935-2_6
- Tanzi, V., & Schuknecht, L. (2000). *Public spending in the 20th century: A global perspective*. Cambridge University Press.
- Tanzi V. (2002) “*Corruption Around the World: Causes, Consequences, Scope, and Cures*”, p.19-58, Governance, corruption, and economic performance I editors, George T. Abed, Sanjeev Gupta- Washington, D.C.
- TI (2019), Corruption Perception Index 2019, (Access: August 25, 2020: https://images.transparencycdn.org/images/2019_CPI_Report_EN_200331_141425.pdf)
- Timmons, J. F., & Garfias, F. (2015). Revealed Corruption, Taxation, and Fiscal Accountability: Evidence from Brazil. *World Development*, 70, 13-27. doi:10.1016/j.worlddev.2014.12.011

- UNDP and UNODC (2018). “Anti-corruption contribution to accelerate progress on the 2030 Agenda for Sustainable Development” at the 18th International Anti-Corruption Conference (Copenhagen, Denmark, 22-24 October 2018).
- Wampler B. (2000). A Guide to Participatory Budgeting (https://www.partizipation.at/fileadmin/media_data/Downloads/themen/A_guide_to_PB.pdf, Erişim:09.03.2019)
- Wampler B. (2007a). “Extending Citizenship and Accountability Through Participatory Budgeting” p.1-44, Participatory Budgeting in Brazil, Contestation, Cooperation, and Accountability, The Pennsylvania State University Press, University Park, PA
- Wampler B. (2007b). Participatory Budgeting in Brazil, Contestation, Cooperation, and Accountability, The Pennsylvania State University Press, USA
- Wampler B., McNulty S., Touchen M. (2018). “The Global Spread and Transformation of Participatory Budgeting”, p.55-72, Hope For Democracy – 30 Years Of Participatory Budgeting Worldwide, Epopeia Records | Oficina coordination 2018, Nelson Dias
- World Bank. (1997). *World development report 1997: The state in a changing world*. The World Bank.
- World Bank (2011), *Trends in Corruption and Regulatory Burden in Eastern Europe and Central Asia, The International Bank for Reconstruction and Development*. The World Bank, Washington, DC
- Welch, E. W., Hinnant, C. C., & Moon, M. J. (2005). Linking Citizen Satisfaction With e-Government And Trust in Government. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 15(3), 371-391. <https://doi.org/10.1093/jopart/mui021>
- Wei, S.-J. (2000). How Taxing is Corruption on International Investors? *Review of Economics and Statistics*, 82(1), 1–11. doi:10.1162/003465300558533
- Zamboni, Y. (2007). “Participatory Budgeting and Local Governance: An Evidence-Based Evaluation of Participatory Budgeting Experiences in Brazil,” working paper.